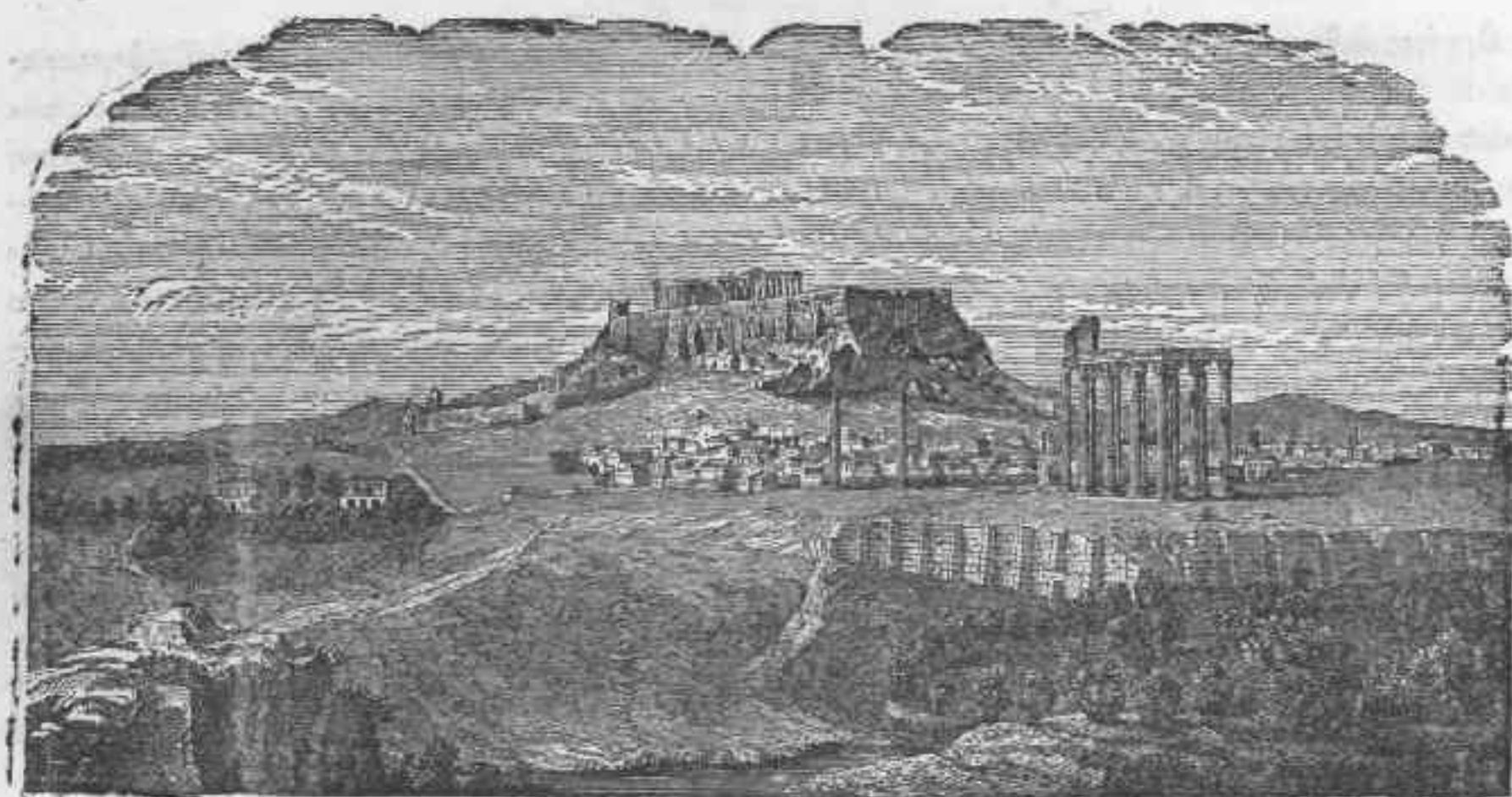

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ, 1866.

ΤΟΜΟΣ ΙΖ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 404.

ΠΕΡΙ ΧΑΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΑΜΝΗΣΤΕΙΑΣ.

Ἡ βασιλικὴ χάρις διαφέρει τῆς ἀμνηστείας (α) διὰ τε τοὺς λόγους, ἐφ' ὧν ἑκατέρω αὐτῶν στηρίζεται, καὶ διὰ τὰς συνεπείας αὐτῶν. Ἡ χάρις εἰς ὠρισμένα ἀπονέμεται πρόσωπα, ἀνακριθέντα καὶ δικασθέντα κατὰ τοὺς καθεστῶτας νόμους· σπανίως δὲ διδομένη πλήρης καὶ συντελοῦσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς μετρίασιν τῆς ἐπιβεβλημένης ποινῆς, δὲν ἀπαλλάττει τὸν κατὰδικον τῶν ταύτης συνεπειῶν, ἐν αἷς ἐστὶ καὶ ἡ πρόσκαιρος ἢ διὰ βίου δικαιωμάτων τινῶν στέρησις. Καθεκάστην ἀποδεικνύει ἡ πείρα, ὅτι ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν ποινικῶν νόμων ἀναφαίνονται οὐχὶ σπανίως τιμωρίαι πάνυ ὑπερβολικαί, εἴτε διότι οἱ νόμοι εἰσὶν ἀρχαῖοι καὶ λίαν αὐστηροὶ (β), εἴτε διότι περιστέλλουσι τὴν αὐτόβουλον τῶν δικαστῶν ἐνέργειαν· διὸ καὶ ἐνεκρίθη χρήσιμον νὰ μετριάζῃ

πρατωρικῶς τὰς ἐπιβεβλημένας ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ποινὰς ἢ ἀνωτάτη ἐξουσία. Ἡμυσιβήτησάν τινες ἄλλοτε τὸ λυσιτελὲς τῆς χάριτος, οἷον ὁ Βακκαρίας, ὁ Ρουσσώ, ὁ Βένθαμ, ὁ Φιλαγγέρος, ὁ Κάντιος καὶ κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους ὁ Διθεγστὼν· ἀλλ' οἱ λόγοι αὐτῶν ἀναιροῦνται ὑπὸ τῆς διηνεκοῦς πράξεως, τῆς ἐνδεικνυσούσης ὅτι ἐν πάσαις ταῖς νεωτέραις πολιτείαις εὖρηται ἐνασκούμενον τὸ δικαίωμα τοῦτο ὑπὸ τῆς ἀνωτάτης ἐξουσίας (α). Ἐν ταῖς ἀντιπροσωπευτικαῖς μοναρχίαις ἀνεγνωρίσθη ἀρμοδία πρὸς ἀπονομὴν τῆς χάριτος ἡ βασιλεῖα διὰ τε τὴν ἀνωτάτην αὐτῆς περιωπὴν, καὶ διότι πᾶσα αἷτησις περὶ χάριτος πρέπει νὰ ἐρείδεται εἰς πραγματικὰ γεγονότα, ὧν ἡ ἐκτίμησις μᾶλλον εἰς ἓν πρόσωπον ἀρμόζει, ἢ εἰς πολυμελῆ ὁμήγυριν. Ὅθεν τὸ τῆς χάριτος δικαίωμα δὲν ἀνήκει εἰς τὸν συνταγματικὸν Βασιλέα ὡς ἴδιον αὐτοῦ προσόν, ἀλλὰ τῷ ἐδόθη διότι παρ' αὐτοῦ συμφέρει νὰ ἐνασκήται (β).

(α) Ἀρθρον 39 τοῦ συντάγματος. «Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χαρίῃ, μεταβάλλῃ καὶ ἐλαττώσῃ τὰς παρὰ τῶν δικαστηρίων καταγινωσκόμενας ποινὰς, ἐξαιρουμένων τῶν περὶ ὑπουργῶν διατεταγμένων, πρὸς δὲ νὰ χορηγῇ ἀμνηστείαν μόνον ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων ἐπὶ τῇ εὐθύνῃ τοῦ ὑπουργείου.»

(β) Ἐν Ἀγγλίᾳ ἐνεκα τῆς μεγάλης αὐστηρότητος τῶν ποινικῶν νόμων, τῶν ἐπιβαλλόντων θανατικὴν ποινὴν εἰς πλείους τοιαύτας περιπτώσεις, εἰσὶ συνεχέστεραι αἱ χάριτες, αἱ τρέπουσαι τὴν ἐσχάτην ποινὴν εἰς ἄλλην ἐλαφροτέραν.

(α) Τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν ὑπῆρχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις. Καὶ ἡ Συντακτικὴ τῆς Γαλλίας Συνέλευσις κατέρριπτεν αὐτὸ τῷ 1791.

(β) Ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλοῦ τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης ἐξακολουθεῖ ἰσχύουσα ἡ ἰδέα, ὅτι οἱ ἡγεμόνες ὡς ἐκ τῆς ἀπολύτου ἄλλοτε ἐξουσίας αὐτῶν ἀπέκτισαν, οὕτως εἰπεῖν διὰ παραγραφῆς, τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ὡς προσωπικόν· διὸ καὶ ὁ Ρόμπερ, Staatsr. I, 1, σελ. 275, ἀποφαίνεται, ὅτι καὶ τοι τῆς χάριτος φερόμενος τὴν ὑπογραφὴν ὑπουργοῦ, οὗτος δὲν εἶναι δι' αὐτὴν ὑπεύθυνος!

Ἡ χάρις δεδομένη διὰ τε τὰ καθαρῶς ἰδιωτικὰ ἐγκλήματα καὶ διὰ τὰ κατὰ τῆς πολιτείας, ἥτοι τὰ πολιτικά, μετριάζει τὴν ἀναπόφευκτον τοῦ ψυχροῦ δικαίου σκληρότητα καὶ συμφιλιοῖ τὸν ἄκαμπτον νόμον πρὸς τὰς ποικίλως ἀλλοιούμενας τοῦ βίου ἀνάγκας· εὐστόχως δὲ ἀπονέμομένη, προστατεύει τὴν ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην κατὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς ἀτελειῶν.

Ἡ ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦργου χάρις ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν συνεργῶν καὶ συναιτίων ἐὰν καὶ καθ' ὅσον οὗτοι, κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, δὲν δύνανται νὰ κατηγορηθῶσιν ἄνευ αὐτοῦ (α). Ὁ πρὸς δὲν ἐδόθη ἡ χάρις δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ αὐτήν, καθὼς δικαστικὴν ὑφίστου βαθμοῦ ἀπόφασιν, διότι δὲν δικαιούται νὰ ἀναγκάσῃ τὴν πολιτείαν εἰς ἐκτέλεσιν ἀδίκου ποινῆς (β). Τὸ περὶ χάριτος διάταγμα ἀναγινώσκειται εἰς τὸν ὑπὲρ οὗ ἐδόθη ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ ἐκδόντος τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν δικαστηρίου καὶ καταχωρίζεται ἐν τοῖς αὐτοῦ πρακτικοῖς. Ἡ χάρις ἀποβαίνει καθαρὰ ἀνάγκη ὅταν ἀνακαλυφθῇ, ὅτι ὁ δικαστὴς ἐπλανήθη εἴτε νομικῶς, εἴτε ἐκ ψευδῶν καταθέσεων μαρτύρων, ἐκλαθόντων ἀντὶ ἄλλου τὸν καταδικασθέντα ὡς αὐτοῦργον τοῦ ἐγκλήματος. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ποιῶσιν ἀναφορὰν ὑπὲρ τοῦ καταδίκου οἱ δικασταὶ ἢ οἱ εἰσαγγελεῖς, ὅποτε καὶ ἀναστέλλεται, κατὰ τὰ ἄρθρα 456 καὶ 548 τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἡ τῆς ποινῆς ἐκτέλεσις, ὑπάρχει ἰκανὴ ἀφορμὴ εἰς ἀπονομὴν τῆς χάριτος. Καὶ ἄλλης δὲ φύσεως λόγοι δύνανται νὰ συνηγορήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἀπονομῆς τῆς χάριτος, ἐὰν μὴ ἐπέρχεται ἐντεῦθεν σκάνδαλον, οἷον προσωπικαὶ ἢ πατρικαὶ ἐκδουλεύσεις τοῦ καταδίκου, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ χάρις κατ' ἐξαιρέσιν ἐπὶ πολιτικοῦ συμφέροντος στηρίζεται.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ μὴ ἐν δέοντι ἀπονομὴ τῆς χάριτος, περὶ ἧς ἐσχόμεν καὶ ἐν Ἑλλάδι οὐκ ὀλίγα παραδείγματα, ἀμνηστευθέντων πολλάκις τῶν αἰσχροτέρων ληστῶν, προσβάλλει τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὴν τῶν νόμων καὶ ἐμποεῖ τῆς ἀτιμωρησίας τὴν ἐλπίδα, ἐξάπτουσα ἐνίοτε καὶ τὴν ἐκδίκησιν ἢ αὐτοδικίαν. Ἐνεκεν δὲ τῶν ἀτοπημάτων τούτων ἐν Βελγίῳ, κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ περὶ χάριτος ἁρθρου τοῦ συντάγματος, ἐπροτάθη ἀλλὰ δὲν ἐγένετο δεκτὸν, ὅτι πρὶν ἢ ἐκδώσῃ ὁ Βασιλεὺς τὸ περὶ χάριτος διάταγμα πρέπει νὰ ζητῇ τὴν γνώμην πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς, διοριζομένης ἐτησίως ὑπὸ τοῦ Ἀκυρωτικοῦ· διὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ λόγους καὶ ἐν ἀπολύτοις τισὶ μοναρχίαις ἀπαιτεῖται ὑπὲρ τῆς χάριτος καὶ ἡ γνωμοδότησις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπι-

κρατείας· καὶ τὸ ἐν ἔτει 1848 ψηφισθὲν δημοκρατικὸν τῆς Γαλλίας σύνταγμα ἐπιτρέπει μὲν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς δημοκρατίας ν' ἀπονέμῃ τὴν χάριν, ἀλλὰ μετὰ προηγουμένην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας γνωμοδότησιν (α). Καὶ τῷ ὄντι τὸ ὑπουργεῖον ὀφείλει νὰ μὴ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν Βασιλέα διάταγμα περὶ χάριτος, εἰ μὴ ἀφοῦ συλλέξῃ πληροφορίαν δικαιολογούσας αὐτὸ ἀποχρώντως, ἥτοι περὶ τῶν ἐκ τῆς δικογραφίας ἐξαγομένων ἐλαφρυντικῶν περιστάσεων καὶ περὶ τῆς ἐν φυλακῇ καλῆς διαγωγῆς τοῦ καταδίκου καὶ τῆς μεταμελείας αὐτοῦ. Διότι ἡ χάρις εἶναι πρᾶξις δικαιοσύνης καὶ οὐχὶ πολιτικῆ, ἥτοι ἀποτελεῖ ἀπόφασιν, ἣν εἰσάγεται ὅτι ἤθελεν ἐκδώσει καὶ αὐτὸς ὁ δικαστὴς ἂν μὴ ἐδεδεσμένον ὑπὸ τῶν νόμων· περιπλέκεται δὲ καὶ ἡ ὑπουργικὴ εὐθύνη, δικαιουμένης τῆς Βουλῆς νὰ κατακρίνῃ τὴν τῶν χαρίτων ἀσώτεισιν, ἢ τὴν μὴ κατάλληλον αὐτῶν ἀπονομὴν. Εἶναι ὁμως ἀπρεπές, ἅμα δὲ καὶ ἐπιζήμιον, νὰ ἐπεμβαίνωσιν αἱ Βουλαὶ ὑπὲρ χαρίτων, συνιστῶσαι εἰς τὴν κυβέρνησιν τὰς περὶ αὐτῶν ἀναφοράς (β). Καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ τῆς χάριτος δικαίωμα ἐνσκαεῖται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ἀλλ' ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐξελέγξεως (γ). Ἐν τῇ χώρα ἐκείνῃ τὰ περὶ χάριτος διατάγματα ἀναγινώσκονται ἐκάστοτε ἐν ταῖς Βουλαῖς, αἵτινες ποιοῦσι καὶ τυπικὴν τινα ἀπόφασιν εὐχαριστοῦσαι τῷ Βασιλεῖ (δ)· ἐπὶ ἰδιωτικῶν ὁμως ἐγκλημάτων, ὅσα καταδικιώνονται ἐπιμελείᾳ τοῦ παθόντος, οἷον ὕβρεων, ὁ Βασιλεὺς κατὰ κανόνα δὲν ἔχει δικαίωμα χάριτος (ε). Ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις οἱ ἀπόλυτοι δεσπότης ἐποιοῦν οἰκτρὰν ἐσθ' ὅτε κατάχρησιν τοῦ δικαίωματος τῆς χάριτος, προστατεύοντες κακούργους. Νῦν ὁμως τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα καὶ ὁ τύπος ἀποτρέπουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὴν σκανδαλώδη κατάχρησιν· εὐχῆς δὲ ἔργον εἶναι νὰ ἐκλείψωσιν αἱ κατὰ τοὺς βασιλικοὺς γάμους καὶ τὰς

(α) Ἐν Ἑσση Κασσίλῃ τὸ σύνταγμα περιορίζει τὸ δικαίωμα τοῦ Εκλέκτορος τοῦ δίδειν τὴν χάριν εἰς καταδικασθέντας ὑπαλλήλους διὰ κατάχρησιν τῆς ἐαυτῶν ἐξουσίας.

(β) Ἀνευρίσκονται τοιαῦτα παραδείγματα ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλ' οὐχὶ κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους. Fischel, la constitution d'Angleterre, II, σελ. 394.

(γ) Τῇ 1723 ἡ Ἄνω Βουλὴ καταδίκασε τὸν ἐπίσκοπον Atterbury εἰς ἐκπτώσιν ἐκ τοῦ βαθμοῦ καὶ εἰς ἐξορίαν, ἀποφανθεὶσα συνάμα, ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν ἔδυνάτο νὰ τῷ ἀπονέμῃ χάριν ἢ τῇ τοῦ Κοινοβουλίου συγκαταθέσει. Fischel, II, σελ. 353. Ἀλλοτε δὲ ἡ αὐτὴ Βουλὴ ἀπέτρεψε τὸν Βασιλέα νὰ δώσῃ χάριν εἰς τοὺς φονεῖς τοῦ James Coventry, μέλους αὐτῆς. Τὸν δὲ καταδικασθέντα ὑπὸ τῆς Ἄνω Βουλῆς εἰς θάνατον πρωθυπουργὸν Strafford δὲν ἔδυνάθη νὰ σώσῃ ὁ Κάρολος Δ', μὴ συγκαταθεθεῖς εἰς τοῦτο τῆς Κάτω Βουλῆς. Fischel, II, σελ. 352.

(δ) Franqueville, les institutions de l'Angleterre, II, σελ. 185.

(ε) Fischel, I, σελ. 216 καὶ II, σελ. 394. Ἀλλὰ τὰς ἐνεκεν ἀστονομικῶν παραθέσεων ποινὰς δύναται νὰ μετριάσῃ ἡ κατ' ἀρχήν καὶ μένος ὁ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων, Fischel, αὐτ.

(α) Zachariä, 40 Bücher vom Staate, IV, σελ. 70.

(β) Zachariä, αὐτ.

γεννήσεις βασιλοπαιδῶν εἰθιζόμεναι χάριτες, αἱ ἀποδεικνύουσαι προφανῶς κατάχρησιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δίδῃ τελείαν χάριν ἢ νὰ ἐλαττώσῃ τὰς σωματικὰς ἢ χρηματικὰς ποινὰς, πρὸς δὲ νὰ μεταβάλλῃ αὐτὰς ἐφαρμόζων ἐλαφροτέρους μὲν, ἀλλὰ πάντοτε ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου ποινῶν. Ἀλλὰ τότε γίνεται ἐνεργὸν τὸ τοῦ Βασιλέως δικαίωμα, ὅταν ἡ δικαιοσύνη ἐξεπλήρωσεν ἤδη κατὰ τοῦ κατηγορημένου ὅ,τι ὤφειλε κατὰ νόμον νὰ πράξῃ, διότι ἄλλως ἤθελε δύνασθαι ὁ Βασιλεὺς νὰ ἀκυρόνῃ τὰς ποινικὰς καταδιώξεις, ὑπερ ἐπιφέρει σύγχυσιν τῶν ἐξουσιῶν καὶ ἀντιβάλλει οὐσιωδῶς εἰς τὸ σύνταγμα (α). Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ Βασιλικὴ χάρις οὐδὲν ἑπενεργεῖ οὔτε ἐπὶ τῶν ἀποζημιώσεων, ἃς δικαιοῦται νὰ ἀπαιτήσῃ ὁ παθὼν παρὰ τοῦ καταδίκου (β), οὔτε ἐπὶ τῶν δικαστικῶν ἐξόδων· καταργεῖ δὲ μόνον τὰς ποινὰς ἐν τῷ μέλλοντι· οὐδὲ δικαιοῦται ὁ λαβὼν τὴν χάριν νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς πληρωθείσης ἤδη παρ' αὐτοῦ χρηματικῆς ποινῆς ἢ τοῦ προστίμου, οὐδὲ ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως, ἣν συνεπῆγαγεν ἡ καταψήφισθαισα αὐτῷ ποινὴ. Ἐσαύτως ἡ χάρις δὲν καταργεῖ οὐδὲ τὸ ἐπιδοχρυστικὸν τῆς ὑποτροπῆς περιστατικόν, ἀναλῶν πρᾶχθῇ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου τὸ αὐτὸ ἔγκλημα (γ).

Περὶ τῆς διδομένης εἰς καταδικασθέντας ὑπουργοὺς χάριτος διαλαμβάνει τὸ 82 ἄρθρον τοῦ συντάγματος — Οὔτε τὸ γράμμα τοῦ 39 ἁρθροῦ τοῦ συντάγματος, οὔτε λόγοι ἐκ τῆς θεωρίας ἀπορρέοντες, ἐπεκτείνουν τὸ τῆς χάριτος δικαίωμα μέχρι τοῦ νὰ δύναται ὁ Βασιλεὺς νὰ δώσῃ διὰ τοῦ περὶ χάριτος διατάγματος καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ καταδίκου εἰς τὰ πρότερα αὐτοῦ δικαιώματα. Καὶ αὐταὶ αἱ δεσποτικαὶ κυβερνήσεις, οἷαι ἡ τῆς Γαλλίας ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος Α' καὶ ἡ τοῦ Ὁθωνος πρὸ τοῦ 1843, καθιέρωσαν διὰ τῶν νομοθεσιῶν αὐτῶν ὅτι ὁ στερηθεὶς διὰ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς χρήσεως δικαιωμάτων τινῶν καὶ τιμῶν, ὅπως δικαιοῦται εἰς ἀνάκτησιν αὐτῶν ὀφείλει νὰ δώσῃ ἀναμφισβήτητα τῆς μετανοίας του δείγματα δι

ἀμέμπτου ἐφ' ὀρισμένον χρόνον διαγωγῆς· τούτου δὲ βεβαιωθέντος δικαστικῶς, γνωμοδοτεῖ τὸ ἐφετεῖον ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως, ἡ δὲ γνωμοδότησις αὐτοῦ ὑποβάλλεται εἰς τὸ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργεῖον, ὅπερ λαβὼν καὶ τὴν γνώμην τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, προκαλεῖ τὴν ἐκδοσιν εἰδικοῦ περὶ ἀποκαταστάσεως διατάγματος (α). Ὁμολογητέον δὲ, ὅτι ὁ Βασιλεὺς Ὁθων, καὶ τοὶ προτραπείς ὑπὸ ὑπουργῶν (β), δὲν ἐνέδωκε νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τῶν Βασιλέων τῆς Γαλλίας, οἵτινες μετὰ τὸ 1814 ἐπεξέτεινον τὴν ἑαυτῶν ἐξουσίαν ἐπὶ τε τῆς ἀμνηστίας καὶ τῆς δι' ἀπλῆς χάριτος τῶν καταδικῶν ἀποκαταστάσεως, ὡς θέλουσιν ἰδῇ κατωτέρω.

Λογισθέντες ἡμεῖς, ὅτι ἦτο συνετώτερον νὰ ἀσφαλισθῇ τὸ μέλλον κατὰ τοιοῦτων παρανομιῶν διὰ ῥητῆς τοῦ συντάγματος διατάξεως, ἐποιήσαμεν τὴν ἐξῆς πρότασιν ἐν τῇ Συνελεύσει ὡς προσθήκην εἰς τὸ ἄρθρον, « ἀλλ' ἀποκατάστασις τοῦ καταδίκου εἰς τὰ πρότερα αὐτοῦ δικαιώματα μόνον διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ δύναται νὰ γείνη. » Ἡ πρότασις ὁμῶς αὕτη ὡς ἐκ τῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς διεζήχθησαν αἱ περὶ τοῦ συντάγματος συζητήσεις, ἀπερρίφθη ἄνευ συζητήσεως (γ). Οὐχ ἦτον οἱ προμνημονευθέντες ὀρισμοὶ τῆς ποινικῆς ἡμῶν δικονομίας εἰσὶ σαφεῖς, ἐπεξηγούμενοι νῦν καὶ διὰ τοῦ τεθέντος διὰ τοῦ συντάγματος περιορισμοῦ εἰς τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν νὰ μὴ χορηγῇ ἀμνηστείαν, εἰμὴ μόνον ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων· οὐδ' ἐννοεῖται τὸ συνταγματικῶς δυνατόν καὶ πρόσφορον, οἱ μὲν τῶν καταδίκων νὰ ὑπόκεινται πρὸς ἀποκατάστασιν εἰς μακρὰν διαδικασίαν, οἱ δὲ νὰ ἀποκτώσιν αὐτὴν ἐξ ὑπουργικῆς εὐνοίας δι' ἀπλοῦ περὶ χάριτος διατάγματος. Τίς ἡ κοινωνικὴ χρεὶα νὰ ἀποκτήσῃ τὸ ταχύτερον καὶ ἐξ ἐφόδου τιμὰς καὶ πολιτικὰ δικαιώματα ἄνθρωπος εἰς βαρεῖαν ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθείς; Μόνη ἡ δικαστικὴ δικαιοδοσία, ἡ προϋποθέτουσα δημοσιότητα πλήρη καὶ πρόσκλησιν εἰς τοὺς προαιρουμένους νὰ ποιήσωσιν ἀντιρρήσεις τρίτους, δύναται νὰ ἐξαγνίσῃ τὸν κατάδικον καὶ ἀποδώσῃ αὐτὸν εἰς τὴν κοινωνίαν ὡς ἐντιμὸν πολίτην. Ἐν τούτοις ὅποιοι, κατὰ προφανῆ παράβασιν τῶν ὀρισμῶν τῶν ἁρθρῶν 21—23 τοῦ ποινικοῦ νόμου, οἱ καὶ ἐκλογεῖς καὶ ἐθνοφύλακες καὶ στρατιωτικοὶ καὶ δημόσιοι ἢ δημοτικοὶ ὑπάλληλοι γενόμενοι! Τίς τῶν πολιτικῶς παρανομησάντων παρέμεινεν ἐν φυλακῇ μέχρι τελείας τῆς ποινῆς αὐτοῦ ἀποτίσεως; Τίς πτωχεύσας ἔμπο

(α) Κατὰ τὸν Bivord, code constitut. de la Belgique, ὑπὸ τὸ 73 ἄρθρον, δὲν δύναται ἡ βασιλεῖα διὰ χάριτος νὰ ἀπαλλάξῃ τῆς ποινῆς τοῦ τὸν δι' ἐρήμην ἀποφάσεως καταδικασθέντα πρὶν ἢ ἡ ἀπόφασις αὕτη καταστῇ τελεσίδικος.

(β) Κατὰ τὸν Köhne, αὐτ. σελ. 278, οὐδέποτε ἔχει ἡ χάρις ἐπέρροσιν ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ συγχωρηθέντος ἐγκλήματος ἀποκτηθέντων (χρηματικῶν) δικαιῶν τρίτου τινός.

(γ) Ἐν Βελγίῳ ἀνεγνωρίσθη, ὅτι διὰ τοῦ διατάγματος περὶ βασιλικῆς χάριτος δύναται νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὸν ἐπὶ τῶν οικονομικῶν ὑπουργῶν νὰ ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν μετὰ τοῦ καταδίκου περὶ τῶν χρηματικῶν ποινῶν, εἰς ἃς εὐτὸς καταδικάσθη ὑπὲρ τοῦ δημοσίου. Bivord, αὐτ.

(α) Ὁρᾷ ἄρθρα 619—634 τῆς γαλλικῆς ποινικῆς δικονομίας, εἰς ἄρθρα 364—368 τῆς ἡμετέρας δικονομίας.

(β) Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐπέμεινεν ἀρνηθεῖς νὰ δώσῃ ἀποκατάστασιν εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ στρατηγοῦ Μακρίγιάννη, λέγων ὅτι δὲν ἔδυνάτο νὰ πράξῃ τοῦτο δι' ἀπλοῦ διατάγματος.

(γ) Ὁρᾷ ἐπίσ. ἐφημ. γ', σελ. 382—392.

ρος ἀπεκαλύφθη καὶ ἐτιμωρήθη ὡς χρεωκόπος; Τίς ἀπολυθεὶς τῆς ὑπηρεσίας διὰ παρεκτροπὴν ἐκ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, ἔχων δὲ προστάτας δὲν ἐπανήλθεν αὐτῇς εἰς αὐτήν; Εἰς τὴν βασιλείαν, ἥτις καθὼ ἀνεύθυνος ἓνα μόνον ἔχει χαρακτηρᾶ, τὸν δημόσιον, δὲν ἐπιτρέπεται ἢ μόνον εἰς ἰδιώτην ἴσως ἀρμόζοντα μὴ ἔλλογος μηδὲ ἐπικαιρὸς φιλανθρωπίᾳ καὶ ἐπιείκεια, οἷον ἐδειξεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων' διότι ἀνευ ἀκριβοῦς καὶ γενικῆς τῶν νόμων ἐκτελέσεως οὔτε ἦθ' σχηματίζονται, οὔτε τάξεις ἐμπεδοῦται.

Ἄλλως ὅμως ἔχουσι τὰ περὶ ἀμνηστίας. Αὕτη ἀναστέλλει τὴν παντελῆ τῶν νόμων ἐκτέλεσιν· πράττει δὲ τοῦτο χάριν οὐχὶ ἑνὸς, ἀλλὰ πολλῶν προσώπων, ἢ καὶ ἀπάντων τῶν κατοίκων πόλεως, ἐπαρχίας ἢ νομοῦ, οἵτινες μάλιστα ἀναγκῶσι διὰ τῆς ἀμνηστίας πάντα τὰ τοῦ δημοσίου δικαίου πλεονεκτήματα ὡς μηδέποτε κατὰ μηδενὸς κακουργήσαντες, ἐκτὸς ἂν ἀπεκλείσθησαν δι' ἐξαιρετικῆς τιμῆς τῆς ἀμνηστίας διατάξεως. Ἄρα ὁ ἀμνηστευθεὶς φρονεὺς ἢ ληστής ἢ στασιαστής δύναται νὰ διορισθῇ δημοτικὸς καὶ δημόσιος ὑπάλληλος ἢ καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτῇς τῇ πολιτείᾳ ὡς στρατιώτης ἢ ἀξιωματικὸς (α)! Ὡς συνεφέλουσα λοιπὸν τοσοῦτον δεινὰς συνεπειᾶς ἢ ἀμνηστεία μόνον ἔνεκα προφανοῦς καὶ καταπεύγοντος γενικοῦ συμφέροντος δικαιολογεῖται, ἐν ᾧ ἡ χάρις βάσιν ἔχει τὸ ἰδιωτικὸν συμφέρον. Προσέτι ἡ μὲν χάρις εἰς ὠρισμένα ἀπονέμεται πρόσωπα· τὸνναντίον ἡ ἀμνηστεία δίδεται εἰς γεγονότα, οἷον στάσιν, διαρπαγὴν, ἐμπρησμόν, κτλ, ὁπότε ὠφελεῖται ἐξ αὐτῆς πᾶς ὁ ἐνοχοποιηθεὶς εἰς τὸ ἀμνηστευθὲν γεγονός, μένων ἀκαταδίωκτος. Διὰ ταῦτα ἐν ταῖς συνταγματικαῖς μοναρχίαις δέον νὰ ἐπιφυλάττεται εἰς ἑαυτὴν ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία νὰ ἀποφασίσῃ πότε ἢ δεινότης τῶν περιστάσεων ὑπαγορεύει τηλικαύτην ἐκ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν παρεκτροπὴν. Ὅθεν ὅταν ἡ κυβέρνησις εὕρισκῃ ἀναγκαῖον δι' ἀποχωρῶντας πολιτικοὺς λόγους νὰ ριφθῇ πέπλος λήθης ἐπὶ γεγονόσι, πρέπει νὰ εἰσάγῃ περὶ τούτου πρότασιν εἰς τὰς Βουλὰς, ἣν ἐγκριθεῖσαν ὑπὸ τούτων, κυρώνει ὁ Βασιλεὺς καὶ δημοσιεύει ὡς νόμον τοῦ κράτους (β). Αἱ Βουλαὶ ἐξετάζουσι καθ' ὅλης τῆς ὕψους τὸ ἐπικαίρον καὶ ἀναπόδραστον τῆς ἀμνηστίας, οἱ δὲ ὑπουργοὶ δίδουσιν εἰς αὐτάς λόγον τῶν μέτρων, ἅτινα διέταξαν ἢ παρέλιπον νὰ δια-

τάξωσι πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κακοῦ ἢ μείωσιν αὐτοῦ, ἐκτιμωμένης οὕτω τῆς ἐπιμελείας, τῆς εὐλικρινείας καὶ τῆς ἱκανότητος αὐτῶν. Προκειμένου δὲ νὰ γίνωσιν ἐξαιρέσεις προσώπων τινῶν ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ἀμνηστίας, ὑποβάλλονται εἰς τὰς Βουλὰς οἱ εἰδικοί περὶ τούτου λόγοι, μὴ χωρούσης οὕτως αὐθαιρέτου προστασίας ἢ δυσμενείας ὑπὲρ ἢ κατὰ μηδενός. Διὰ τοιαύτης, τέλος, ἐπεξεργασίας φωτιζομένη ἡ κοινὴ γνώμη παραδέχεται μεθ' ἥττονος γογγυσμοῦ δεινὸν πολιτικὸν μέτρον, ὅπερ διασείει ἐκ βάρβρων τὴν θεμελιώδη τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἀρχὴν, ὅτι οὐδέποτε ὑπὲρ οὐδενὸς πρέπει γὰρ σιγᾶσιν οἱ νόμοι.

Ἡ ἀμνηστεία ἀπονέμεται, ὡς προείρηται, χάριν οὐχὶ ἐπιεικείας, ἀλλὰ γενικοῦ τινος συμφέροντος· ἀφορῶσα δὲ πάντοτε εἰς γεγονός τι, δὲν κατονομάζει συνθήκας ἄλλὰ πρόσωπα ἢ ἐκείνα, ἅτινα εἴτε ἐξαιροῦνται ὁλοτελῶς ἐκ τῶν εὐεργετικῶν αὐτῆς διατάξεων, εἴτε τίθενται εἰς κατηγορίαν ἥττον εὐνοϊκὴν τῶν ἐντελῶς ἀμνηστευομένων· ἐφαρμόζεται δὲ οὐ μόνον εἰς κατηγορουμένους, ἀλλὰ καὶ εἰς καταδίκους, οὓς ἀπαλλάττει καὶ τῶν ἐκ τῆς καταψηφισθείσης ποινῆς συνεπειῶν, τῆς ποινῆς μὴ δυνάμενης νὰ χρησιμεύσῃ μηδ' ὡς βάσεως εἰς ὑποτροπὴν ἔνεκα νέου ἐγκλήματος.

Ἡ ἀμνηστεία εἶναι γενικὴ ἢ μερικὴ, ἀπόλυτος ἢ ὑπὸ ὅρων. Γενικὴ εἶναι ἡ ἀμνηστεία, ὅταν περιλαμβάνῃ εἰδός τι ἐγκλημάτων χωρὶς νὰ ποιῇ μηδενὸς προσώπου ἐξαιρέσιν· ὑπὸ ὅρον δὲ, ὅταν ὑποβάλλῃ εἰς μέτρα τινὰ ἢ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν ὅρων τινῶν τοὺς ἀμνηστευθέντας ἢ τινὰς αὐτῶν. Ἀπόλυτος εἶναι ἡ ἀμνηστεία, ὅταν οὐδένᾳ ὅρον ἀπαιτῇ, περιοριστικὴ δὲ, ὅταν μετριάξῃ τὴν ποινὴν τῶν ἤδη καταδικασθέντων. Ἀμφισβητοῦσι τινες τὴν νομιμότητα τῶν ὑπὸ ὅρον ἀμνηστειῶν, ἀλλ' ἡ γνώμη αὐτῶν εἶναι λίαν ἀπόλυτος. Ναὶ μὲν κατὰ κανόνα δὲν πρέπει αἱ ἀμνηστείαι νὰ ᾔναι περιοριστικαί, οὐδ' ὑπὸ ὅρον, διὸ καὶ σπανίως ἀναφαίνονται τοιαῦται, ἀλλ' ἡ ἐξουσία, ἢ ἔχουσα τὸ δικαίωμα τῆς ἀμνηστίας, δυνάτὼν νὰ εὕρεθῃ εἰς περιστάσεις ὑπαγορευούσας καὶ τὸ μέτρον τοῦτο, καθ' ὅσον ἡ πολιτικὴ ἀνάγκη δὲν ὑποβάλλεται εἰς ὁμοιομόρφους καὶ ἀπαρσαλεύτους κανόνας (α). Ὁμολογητέον ὅμως, ὅτι ἀπικεῖται ἰδιάζουσα ἐκάστοτε προσοχή, ὅπως ἅτε ἐξαιρέσεις καὶ οἱ περιορισμοὶ ἔχωσιν ἱκανὴν τὴν ἑαυτῶν δικαιολογίαν, διότι ἄλλως ἐξηγοῦνται ὡς ἀπόρροια προσωπικῶν ἀντιπαθειῶν καὶ προσβάλλουσι τὴν ἀρχὴν

(α) Ὁ ἀμνηστευθεὶς ἀξιωματικὸς δικαιούται μάλιστα νὰ πληρωθῇ τὸν καθυστεροῦντα μισθὸν τοῦ βαθμοῦ του, ἐφ' ὅσον διέτελει ὑπόδικος· δὲν ὀφείλει ὅμως ἡ κυβέρνησις νὰ ἀνακαλίσσῃ αὐτὸν εἰς ἐνέργειαν. Dalloz, amnistie § 137.

(β) Ὑπὲρ τῆς διὰ νόμου, καὶ οὐχὶ δι' ἀπλοῦ διατάγματος, ἐκδόσεως τῆς ἀμνηστίας ἔρα Dupin aîné, encyclop. du droit, γ. amnistie. Roussier, II, 866. Hello, du régime constitutionnel, II, σελ. 76 ἐπ. Zachariae, αὐτ., σελ. 370, καὶ πολλοὺς ἄλλους. Ἰδὲ καὶ Carnot, λέγοντα ἐν τῇ introd. au code pénal, 914, εἶ-

μόνον ἐν καταπειρούσας περιστάσεις πρέπει νὰ δοθῇ διὰ διατάγματος ἀμνηστεία, ὑποβαλλομένη ἀμέσως ἑπείτα νομοσχεδίου ἐν ταῖς Βουλαῖς. Ὑπὲρ τῆς ἐναντίας γνώμης ἔρα παρὰ Dalloz, αὐτ. § 23 ἐπ.

(α) Dalloz, αὐτ. § 12 ἐπ.

τῆς τῶν πολιτῶν ἰσότητος (α). Συγγραφεῖς τινες ἀμφισβητοῦσι καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ παρέχειν τὴν ἀμνηστείαν εἰς καταδίκους δι' ἀπλῆς τῶν ποινῶν ἐλαττώσεως, λόγῳ ὅτι ἡ ἀμνηστεία ἀποτελεῖ λήθην τοῦ παρελθόντος· ἀλλὰ καὶ τὴν γνώμην ταύτην ἀποκρούουσιν οἱ προμνημονευθέντες καὶ ἄλλοι πρᾶπλήσιοι λόγοι, καθ' ὅσον αἱ περιστάσεις δύνανται νὰ ᾔναι τοιαῦται, ὥστε ἀναγκαζομένη ἡ πολιτεία νὰ δείξῃ ἐπιείκειαν, ὁφείλει συνάμα νὰ προνοήσῃ καὶ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῆς ἀσφαλείας, οἷον νὰ μὴ ἀπαλλάξῃ τὸν ἀμνηστευόμενον καὶ τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως. Συνήθως μὲν ἡ ἀμνηστεία προηγείται τῆς τῶν ἀμνηστευθέντων καταδίκης, τοῦτέστι δίδεται εἰς πρόσωπα διατελοῦντα ἤδη εἰς ἀνάκρισιν ἢ καὶ μήπω ὑποβληθέντα εἰς αὐτήν. ἐφ' ᾧ καὶ τινες ἰσχυρίζονται, ὅτι δὲν εἶναι πρέπον νὰ ἀπονεμηθῇ ἡ ἀμνηστεία εἰς καταδίκους, εἰς οὓς ἀρμόζει κυρίως ἡ χάρις. Ἀλλ' ἡ σπουδαιότης τῶν περιστάσεων, ὡς λ. χ. ἡ πληθὺς τῶν στασιαστῶν καὶ αἱ πολλαὶ αὐτῶν μετ' ἄλλων συνεννοήσεις ἐνδέχεται νὰ ὑπαγορεύσωσιν ὡς μόνον σωτήριον μέτρον τὴν γενικὴν ἀμνηστείαν οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν φυγοδίκων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν καταδικασθέντων ἤδη συναυτουργῶν καὶ συναιτίων (β)· οὐδὲ δικαιολογεῖται πάντοτε καὶ νομικῶς τὸ τῆς ἀνάγκης δίκαιον.

Οἱ ἀπόλυτοι ἡγεμόνες ἐνασχοῦσιν οὐ μόνον τὸ τῆς χάριτος δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἀμνηστείας, διότι πᾶσαι αἱ ἐξουσίαι εἰς χεῖρας αὐτῶν κεῖνται. Ἀλλ' ἐν ταῖς συνταγματικαῖς μοναρχίαις ἀμφισβητεῖται, καὶ δικαίως, εἰς τὸν ἡγεμόνα ἡ μονομερὴς τοῦ τῆς ἀμνηστείας δικαίωματος ἐνάσκησις. Διαλαβόντες ἐν τοῖς προηγουμένοις περὶ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἀπονομῆς τῆς ἀμνηστείας, προσθέτομεν καὶ ταῦτα. Κατὰ τὸ 3ῶ ἄρθρον τοῦ ἡμετέρου συντάγματος, ὁ Βασιλεὺς δὲν δικαιούται νὰ ἀναστείλῃ δι' ἀπλοῦ διατάγματος τὴν τῶν νόμων ἐκτέλεσιν, μηδὲ νὰ ἐξαιρέσῃ τινὰ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν. Καὶ ὅμως τί ἄλλο ἐστὶν ἡ ἀμνηστεία, ἢ ἀναστολὴ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ποινικῶν νόμων ὑπὲρ ἀτόμων, μάλιστα δὲ καὶ πολλῶν; Τὸ βελγικὸν σύνταγμα οὐδὲν λόγον ποιεῖται περὶ ἀμνηστείας, ἥτις διὰ τοῦτο μόνον διὰ νόμου ἐν Βελγίῳ δύναται νὰ γείνη· ἡ δὲ παρ' ἡμῖν Ἐθνικὴ Συνέλευσις τοῦ 1844 εἶχε παραδεχθῇ ἐν τῷ ψηφισθέντι παρ' αὐτῆς συντάγματι ἀπαράλλακτον τὸ βελγικὸν 73 ἄρθρον, ὅπερ μόνον τὸ δικαίωμα

τῆς χάριτος δίδει εἰς τὸν Βασιλέα· ἀλλὰ κατὰ πρότασιν τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, γενομένην διὰ τοῦ Διαγγέλματος αὐτοῦ, ἔστερξεν ἔπειτα καὶ προστέθη καὶ ἡ ἀμνηστεία ὡς βασιλικὸν δικαίωμα.

Καὶ αὐτὸ τὸ γαλλικὸν σύνταγμα τοῦ 1814 μόνον τὸ δικαίωμα τῆς χάριτος ἐχορήγει εἰς τὸν Βασιλέα. Τὸ δεσπόζον ὅμως τότε πνεῦμα, ὅτι τὸ σύνταγμα τοῦτο περιχώρησεν ἐξ οἰκείας προαιρέσεως ὁ Λουδοβίκος ΙΗ', μηδόλως παραιτηθεὶς τῶν ἐκ τοῦ θείου δικαίου ἀξιώσεων αὐτοῦ, ἀνεῖρε διὰ τῆς νομολογίας ὅτι βασιλικὸν ἦν *à rétro* τὸ τοῦ ἀμνηστεύειν δικαίωμα. Ἐπικρατησάσης δὲ οὕτω τῆς ὁλως τῇ δεσποτικῇ σχολῇ ἀρμοζούσης ταύτης σκέψεως (α), ἥτις εὑρίσκειν ἔρεισμα καὶ εἰς τὸ 14 ἄρθρον τοῦ εἰρημένου συντάγματος, καθ' ὃ ἐδικαιούτο ὁ Βασιλεὺς νὰ ἐκδίδῃ διατάγματα οὐ μόνον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους (β), ἀφηρέθη πᾶς φραγμὸς κατὰ τοῦτο εἰς τὴν βασιλικὴν παντοδυναμίαν. Ἐν τούτοις διὰ νόμου, καὶ οὐχὶ δι' ἀπλοῦ διατάγματος, ἐξεδόθη ἡ διαβόητος ἀμνηστεία τοῦ 1816, ἡ δὲ κυβέρνησις τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου, ἡ φυγαδεύσασα τὴν εἰσβαλοῦσαν ἐχθρικῶς εἰς τὴν Γαλλίαν δούκισσαν τοῦ Βερῖ, ἐνέκρινεν ἐν τῇ συνέσει αὐτῆς νὰ ἀναγγεῖλῃ διὰ τοῦ ἀπὸ 8 Νοεμβρίου 1832 διατάγματος, ὅτι θέλει εἰσγάγῃ εἰς τὰς Βουλὰς νομοσχέδιον, κανονίζον τὰ περὶ τῆς δουκίστης ταύτης. — Ἐν Ἀγγλίᾳ ἔχει ὁ μὲν Βασιλεὺς τὸ τῆς ἀμνηστείας δικαίωμα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν κατηγορίας καθ' ὑπουργοῦ, οὐδὲ ἐπὶ καταδιώξεων, γενομένων ὑπὸ τῶν παθόντων δι' ἰδιωτικὰ ἐγκλήματα (γ). Καὶ ἀληθῶς ἀμνηστεύσαντος τοῦ Καρόλου Β' τὸν κατηγορηθέντα ὑπουργὸν Danby πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἡ τοῦτου καταδίκη, τὸ Κοινοβούλιον ἀπεφάνθη διὰ τῆς πράξεως *settlement*, ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν δικαιούται νὰ διακωλύσῃ ἢ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς διαδικασίας καθ' ὑπουργοῦ, μόνον δὲ εἴναι οὗτος καταδικασθῇ, δύναται νὰ τῷ ἀπονείμῃ τὴν χάριν· ἡ δὲ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Κοινοβουλίου εἶναι γενικὴ περὶ πάντων τῶν ὑπαλλήλων, ὅσοι δικάζονται ὑπὸ τῆς Ἄνω Βουλῆς. Προσέτι, ὅταν ὁ Κάρολος Β' ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον ἐξέδωκε γενικὴν ἀμνηστείαν, τὸ Κοινοβούλιον ἐπελήφθη ταύτης καὶ ἐξήρσε τοὺς δικαστάς, οἵτινες εἶχον καταδικάσει τὸν Κάρολον Α' (δ). — Ἐν ταῖς

(α) Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται καὶ ἡ γενομένη ὑπὸ τῶν ἐνόρκων τοῦ Στρασεβούργου ἀθώωσης τῶν ὑπαδῶν τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν Γαλλίαν πρίγκηπος Λουδοβίκου Ναπολέοντος, νῦν αὐτοκράτορος, ὃν ἀφῆρσεν αὐθαίρετως ἐκ τῆς δικαστικῆς δικαιοδοσίας ἡ κυβέρνησις τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου.

(β) Dalloz, αὐτ., § 22.

(α) Œra Dupin αἰνέ, αὐτ. καὶ Hello, αὐτ. II, σελ. 76 ἐπ.

(β) Ὡς γνωστὸν, ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης ἐξέλασεν ὁ Κάρολος Ι', ὅτι ἡδύνατο νὰ ἀρυσθῇ τὸ δικαίωμα νὰ καταργήσῃ, τῷ 1830, δι' ἀπλῶν διαταγμάτων τοὺς περὶ τύπου καὶ περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν νόμους, ὅπερ ὅμως ἐπῆνεγκε τὴν ἐκ τοῦ θρόνου πτώσιν αὐτοῦ.

(γ) Fischel, II, σελ. 216.

(δ) Fischel, I, σελ. 216.

πλείσταίς γερμανικαῖς πολιτείαις ἐννοεῖται, ὅτι τὴν τε χάριν καὶ τὴν ἀμνηστείαν οἰκαιοποιοῦνται οἱ ἡγεμόνες (α).

Ἐνεκα τῶν προεκτεθέντων ἐπροτείναμεν ἐν τῇ Συνελεύσει τὴν ἐντελῇ ἀπάλειψιν τῆς περὶ ἀμνηστείας περικοπῆς τοῦ κατὰ τὸ σχέδιον τῆς ἐπιτροπῆς ἄρθρου, ὅπως τὸ ἀμνηστεύειν μένη εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν· ἀλλ' ἡ Συνέλευσις ἀπέρριψε τὴν πρότασιν ἡμῶν, περιορίσασα ὁμῶς τὸ βασιλικὸν τῆς ἀμνηστείας δικαίωμα εἰς μόνον τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, ὡς εἶχε περιστείλῃ αὐτὸ καὶ διὰ τοῦ ἀπὸ 9 Ὀκτωβρίου 1863 ψηφίσματος ὅτε ἀφιχθέντος εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ Βασιλέως Γεωργίου, ὥρισε προσωρινῶς καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ. Ἄρα ἐπὶ ἰδιωτικῶν ἐγκλημάτων μόνον διὰ νόμου δύναται νὰ γείνη ἀμνηστεία· τοῦτο δὲ εἶναι καὶ ἄρθρον, διότι ἀρκεῖ νὰ ἀναπολήσωμεν εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὴν δι' ἀπλοῦ διατάγματος δοθεῖσαν κατὰ τὴν 17 Σεπτεμβρίου 1848 ἀμνηστείαν, ὡς καὶ τὴν ἐτι σκανδαλωδεστέρην τῆς 20 Μαΐου 1862, καθ' ἣς ἀνεφάνησαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ γαυριῶντες ὡς τίμιοι πολῖται οἱ ἀναιδέστεροι κακοῦργοι.

Αἱ ἀμνηστείαι δίδονται συνήθως διὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα. Οὕτως, ἐὰν ἐν πολιτείᾳ τινὶ διηγέρθῃ στάσις, εἰς ἣν παρεσύρθησαν καὶ μετέσχον πολλὰ πρόσωπα, ἢ ἐὰν προέκυψεν ἐμφύλιος πόλεμος, ἀντιποιοιμένων τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν δύο ἀντιθέτων μερίδων, μετὰ συμπλοκᾶς δὲ καὶ μάχας κατίσχυσεν ἢ μία μερίς καὶ κατέβαλεν ὅλως τὴν ἑτέραν, ἢ ἀνάγκη τῆς καταπαύσεως καὶ ἐξαλείψεως τῶν παθῶν ὑπαγορεύει τὴν λήθην τῶν διαδραματισθέντων. Καὶ τῷ ὄντι πολλάκις ἀντὶ τῆς ἀπηνουῆς καταδιώξεως, ἥτις ἐνδέχεται νὰ παραστήσῃ εἰς τὰ ὄρματα τοῦ λαοῦ τοὺς καταδικασθέντας ἢ καὶ ἀποκεφαλισθέντας ὡς ἐνδοξὰ πατριωτισμοῦ θύματα, προτιμότερον φαίνεται ἢ ἐπιείκει, ἢ ἐπουλοῦσα τὰς πληγὰς, ἀποσβέννουσα τὸ πνεῦμα τῆς ἐκδικήσεως καὶ ἐπαναφέρουσα τῶν πολιτῶν τὴν ἁρμονίαν. Πλὴν τούτων, τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, καὶ περ δυνάμενα νὰ ἐπαγάγωσιν ἐστ' ὅτε δεινότατα ἀποτελέσματα, ἔχουσιν ἰδίον τινα χαρακτῆρα, ὡς λέγομεν καὶ ἐν ἄρθροις 18 καὶ 95, μὴ ἐνδεικνύοντα δὲ τὴν αὐτὴν κακίαν τῶν αὐτουργῶν αὐτῶν οἶαν τὰ κοινὰ ἐγκλήματα, δὲν εὐρίσκουσι πάντοτε γενικὴν ἀποδοκιμασίαν. Τὰ κοινὰ κακουργήματα εἰσὶ πανταχοῦ κακουργήματα· τὰ δὲ πολιτικὰ μόνον κατὰ τινα ἔποψιν καὶ οὕτως εἶπεῖν ὑπὲρ ὅρον ὑπολαμβάνονται ὡς κακουργήματα, δυναμένου νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ ἐγ-

κληματικότητα αὐτῶν ἀναφαίνεται ἢ ἐκλείπει κατὰ τὰς περιστάσεις (α). Διὰ τοὺς λόγους τούτους πᾶσαν μεταπολίτευσιν παρακολουθεῖ ἀμνηστεία τις. Ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1830 καὶ τῷ 1848 ἐδόθησαν γενικαὶ ἀμνηστείαι, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1848 (6).—Τίνα τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, ὅρα ἐν 6 ἄρθρῳ.

Καὶ ἰδιωτικῶν ἐγκλημάτων δυνατόν νὰ ὑπαγορεύσῃ τὸ γενικὸν συμφέρον τὴν ἀμνηστείαν. Κατὰ δὲ τῆς σαθρᾶς ἀντιρρήσεως, ὅτι τὸ σύνταγμα ἀφῆρεσε μὲν ἀπὸ τοῦ Βασιλέως τὸ δικαίωμα τοῦ ἀμνηστεύειν ἰδιωτικὰ ἐγκλήματα, δὲν ἀπέδωκεν ὁμῶς αὐτὸ εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ἀντιτάττομεν ὡς ἐκ περισσοῦ τὰ ἐφεξῆς. Ἐν πάσῃ πολιτείᾳ ἀνωτάτῃ ἐξουσία εἶναι ἡ νομοθετικὴ, ἡ δυναμένη ἀπολύτως νὰ ρυθμίσῃ πᾶν ἀντικείμενον. Τοσαύτη δὲ εἶναι κατὰ θεωρίαν ἡ ἔκτασις αὐτῆς, ὥστε ἐν ἀναποδράστῳ ἀνάγκῃ δύναται νὰ παραβιάσῃ καὶ τὸν κανόνα τῆς μὴ ἀναδρομικῆς τῶν νόμων δυνάμεως (γ), ἢ καὶ νὰ θυσιάσῃ ἀτομικὰ δικαιώματα ἄνευ ἀποζημιώσεως (δ). Ἀλλ' ἐν ταῖς συνταγματικαῖς μοναρχίαις πλὴν τῆς νομοθετικῆς ἀναφαίνεται καὶ ἑτέρα τις ὑπερτέρα ἐξουσία, ἡ συντακτικὴ, ἥτις ὀρίζει τὸν χωρισμὸν τῆς νομοθετικῆς ἀπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς καὶ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, διευκρινεῖ τὰ ὅρια τῆς ἐνεργείας μιᾶς ἐκάστης τῶν δευτερευουσῶν τούτων ἐξουσιῶν καὶ προσέτι περιστέλλει κατὰ τινα καὶ αὐτὴν τὴν νομοθετικὴν, ἀπαγορεύουσα αὐτῇ νὰ κανονίσῃ διὰ νόμου κατ' ἄλλην ἔννοιαν τὰ ἀντικείμενα, περὶ ὧν ἀπεφάνθη ἤδη αὐτὴ αὕτη ἡ συντακτικὴ ἐξουσία. Παρ' ἡμῖν ὁμῶς οὐδαμοῦ τοῦ συντάγματος εὐρηται διάταξις, ἀπαγορεύουσα εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν τὴν διὰ νόμου ἀπονομὴν ἀμνηστείας εἰς ἰδιωτικὰ ἐγκλήματα. Ἡ δὲ ἐξενεχθεῖσα ὑπὸ τινων ἰδέα ἐν τῇ Συνελεύσει, ὅτι οὐδέποτε πρέπει νὰ δίδεται ἀμνηστεία εἰς ἐγκλήματα, διαψεύδεται ὑπὸ

(α) Block, amnistie καὶ conspiracy.

(6) Παρὰ ταῖς προγόνους ἡμῶν πρῶτος ὁ Θεραπύδουλος ἀποβαλὼν τοὺς τριάκοντα τυράννους, ἐπεζητήσας καὶ ἐπέτυχεν δι' ἀμνηστείας παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων τὴν ἄφεσιν τῶν ὀπαδῶν τῶν τυράννων. Ὁ Κικέρων ὁμῶς εἰς μάτην ὑπέμνησε τὸ παράδειγμα τοῦτο εἰς τοὺς Ρωμαίους, ἐπικαλεσθεὶς τὴν ἀμνηστείαν ἐπὶ τῶν φλεγμαινομένων τότε πραγμάτων· ὁ λαὸς τοῦναντίον ἠνέχθη μετ' ἀδιαφορίας καὶ αὐτοῦ τοῦ κληθέντος ἄλλοτε πατρὸς τῆς πατρίδος τὸν βίαιον θάνατον.

(γ) Ὅρα περὶ τούτου ἐν ἄρθροις 8 καὶ 11.

(8) Ὅρα ἐν ἄρθροις 17 καὶ 22. Ἐν Ἀγγλίᾳ ὅταν αἱ Βουλαὶ ἐγκρίνωσι διὰ τοῦ bill d' indemnité τὴν διαγωγὴν τῶν ὑπουργῶν καθ' ὃν χρόνον ἐκωδέρνησαν οὗτοι διὰ νομοθετηθείσης ἀναστολῆς τοῦ habeas corpus, ἀμνηστεύουσι τὰς γενομένας παρ' αὐτῶν παρανομίας, ἀπαγορεύουσι πᾶσαν κατ' αὐτῶν, καὶ τῶν ἐνεργησάντων τῇ διαταγῇ αὐτῶν ὑπαλλήλων, ἀγωγὴν περὶ ἀποζημιώσεως τῶν παθόντων ἐκ παρανόμου φυλακίσεως ἢ ἐριύνης ἐν οἰκίαις ἰδιωτῶν. May, hist. constitutionnelle de l'Angleterre, II, σελ. 310 ἐπ.

(α) Ἀλλ' ἐκ τοῦ παραγράφου ιε τοῦ συντάγματος τοῦ δουκάτου τῆς Βαδης συνάγεται, ὅτι ὁ Μέγας Δούξ μόνον τὸ δικαίωμα ἔχει νὰ μετριάξῃ ἢ καταργῇ ἀπηγγελημένας ἤδη ποινάς. Ὅρα κατωτέρω περὶ Πρωσίας.

τε τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς πείρας. Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ 35 ἄρθρου, ἥτοι τὸ νὰ μὴ ἀναστέλληται ἡ τῶν νόμων ἐνέργεια, ἀνάγεται μόνον εἰς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, τῆς νομοθετικῆς συχνάκις ἀκυρώσεως καὶ μεταβιβάσεως τοῦς ὑφισταμένους νόμους. Πρὸς τοῦτοις, ὡς προεῖρηται, ὁ δικαιολογὼν τὴν ἀμνηστειαν λόγος εἶναι τὸ πολιτικὸν τῆς κοινωνίας συμφέρον, ἐξ οὗ καὶ αἱ γινόμεναι οὐχὶ σπανίως παρ' ἀπασῶν τῶν νεωτέρων πολιτειῶν χάριτες καὶ ἀφέσεις ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἰδιωτικῶν ἐγκλημάτων δυνατὸν ν' ἀναφανῇ τὸ συμφέρον εἴτε ὡς ἐκ τῆς πληθύος τῶν κατηγορουμένων, εἴτε ὡς ἐκ παντοίων ἄλλων περιστάσεων. Ἐὰν π. χ. οἱ ἐπαρχίας τινὸς κάτοικοι, σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις, ἐπεχείρησαν νὰ ξυλευθῶσιν, ἐναντίον ἀπαγορευτικοῦ νόμου, ἐκ δάσους τινὸς τοῦ δημοσίου, εἶναι ἄρα γε πολιτικὸν καὶ φιλάνθρωπον νὰ καταδιώξῃ πάντας αὐτοὺς ἡ κυβερνήσις διὰ προστίμου καὶ προσωπικῆς κρατήσεως; Εἶναι γνωστοὶ οἱ ἰσχυροὶ λόγοι, δι' οὓς ἐδόθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως τῷ 1854 ἀμνηστία εἰς τὰ ἰδιωτικὰ ἐγκλήματα τῶν ἐξεληθόντων τότε εἰς Τουρκίαν Ἑλλήνων. Καὶ ἡ δοθείσα τῷ 1744 εἰς τοὺς στασιασάσαντας ἐν Λουγδούνῳ ἐργάτας ἀμνηστία ἐμφαίνει κατ'ἀλλήλῳ τῆς χρησιμότητος αὐτῆς παράδειγμα.

ὑπολείπεται νῦν τὸ θεωρητικὸν ζήτημα, ἂν ὀρθῶς ἀπεδόθη τῷ ἡγεμόνι ἡμῶν τὸ δικαίωμα τοῦ ἀμνηστεύειν τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, ἢ ἔπρεπε νὰ ἐνασκή καὶ αὐτὸ ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία. Δύνανται μὲν νὰ λεχθῶσι λόγοι τινὲς ὑπὲρ τοῦ βασιλικοῦ δικαίωματος (α), ἀλλ' ἐν συνταγματικῇ μοναρχίᾳ ὑπερτεροῦσιν οἱ ἐντεῦθεν κίνδυνοι. Ἐπειδὴ ἡ βασιλεία μόνον διὰ τῶν ὑπουργῶν αὐτῆς ἐνεργεῖ, ἡ ἐκτίμησις τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, ὅπερ μόνον δύναται νὰ δικαιολογήσῃ, ὡς προεῖρηται, τὴν ἐκδοσιν ἀμνηστείας, δὲν πρέπει νὰ ἀφελῇ εἰς τὸ ὑπουργεῖον, τὸ ἐκπροσωποῦν πολιτικὸν τι κόμμα καὶ ὑπὸ συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν ἐμφορούμενον. Εἶναι ἄρα γε ἀδύνατον ὑπουργοὶ ἀπαρεσκόμενοι εἰς τὸ καθεστὼς πολίτευμα, ἢ εἰς νομοθετικὸν τι μέτρον, νὰ ὑποκινήσωσι κατ' αὐτοῦ στασιαστικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐνεργείας, ἀφοῦ αὐτοὶ οὗτοί εἰσιν οἱ δικαιούμενοι νὰ ἀμνηστεύσωσι τὰ ὄργανα αὐτῶν; Τί σημαίνει δὲ ἡ κοινοβουλευτικὴ κατάκρισις καὶ ἡ πτώσις τῶν ὑπουργῶν, ἀφοῦ διὰ τὴν ἀνικανότητα ἢ ἀμέλειαν αὐτῶν ἐπὶ ἡλθον μέγала τῇ πατρίδι δεινά, οἱ δὲ ἄξιοι ἀγχόνης αὐτοῦργοι τῶν δεινῶν τούτων ἀμνηστευθέντες παρίστανται δημοσίᾳ τῶν πεπραγμένων συνήγοροι;

Μὴ δὲν γινώσκουμεν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅπως δυσκаторθωτον εἶναι νὰ κατηγορηθῶσι καὶ καταδικασθῶσιν ὑπουργοὶ ἄνευ μεγάλου κλονισμοῦ τῆς κοινωνίας; Ἐὰν θέλωμεν τὴν βασιλείαν ἀγνήν καὶ ἀνωτέραν πάσης ἠθικῆς ἐπικρίσεως, διατὶ νὰ ἀφῆσωμεν αὐτῇ τὸν μέγαν τῶν ἀμνηστειῶν πειρασμόν; θέλουσι παύσει ἄρα γε τῶν βραδύργων καὶ αὐλοκολάκων αἱ ἀέννοι καὶ εἰς τὸ μέλλον ἐνεργεῖαι; Ὁ δὲ λόγος, ὅτι τὸ κατεπεῖγον τῶν περιστάσεων ἐνδέχεται νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκ τῆς ἀναμίξεως τῆς Βουλῆς βραδύτητα, ἀναιρεῖται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἀμνηστία συνήθως δικαιολογεῖται ὡς μέτρον ὑπισχνούμενον τὴν εὐχερεστέραν καὶ ἡπτον ἐπιζήμιον τοῦ γενομένου κακοῦ διόρθωσιν, οὐχὶ δὲ ὅπως προλάβῃ ἀδέξια ἐν τῷ μέλλοντι δεινά. Εἰς κρίσιμους μάλιστα περιστάσεις ἡ βασιλεία ὑποτίθεται ὅτι θέλει σπεύσει νὰ περιφρουρηθῇ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας· δύνεται δὲ τὸ ὑπουργεῖον, πρὸς κατάπαυσιν τῆς ταραχῆς τῶν πνευμάτων, καὶ νὰ ἀναγγεῖλῃ δημοσίᾳ, ὅτι θέλει εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Βουλὴν περὶ ἀμνηστείας νομοσχέδιον. Τὸ δὲ, ὅτι ἐνδέχεται οἱ τῆς ἀμνηστείας λόγοι νὰ ᾔναι μυστικοί, ἀποβαίνει ἀπαράδεκτον ἐν συνταγματικῇ πολιτείᾳ, ἐν ᾗ οὐδέποτε τὸ μὴ δυνάμενον νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὴν δημοσιότητα εἶναι κοινωνικῶς δίκαιον καὶ συμφέρον. Ἄρα ἐν μόναις ταῖς ἀπολύτοις μοναρχίαις ἀρμόζει ὁ λόγος, ὅτι ὁ Βασιλεὺς δικαιοῦται, ἐν τῇ πατρικῇ αὐτοῦ μερίμνῃ, νὰ ἐπαναγάγῃ δι' ἀμνηστείας τὴν εἰρήνην τῶν πολιτῶν καὶ τὴν συμφιλίωσιν τῶν κομμάτων. Τοῦναντίον ἐν φλεγμαινομένῃ συνταγματικῇ πολιτείᾳ ἀρμόδιοι κριταὶ περὶ τοῦ πότε πρέπει νὰ καλυφθῶσι δι' ἀμνηστείας τὰ διαπραχθέντα δυστυχήματα, εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ συνταγματικὸς ἡγεμὼν, ὡς εἴρηται, ἐνεργεῖ πάντοτε διὰ τῶν ὑπουργῶν καὶ ὑπὸ τὴν εὐθύνην αὐτῶν, ἔπεται ὅτι οἱ ὑπουργοί, οἵτινες εἰσάζονται ὅτι προεξάρχουσι πολιτικοῦ κόμματος ἢ ὑπεστηρίζονται παρ' αὐτοῦ, ἔχοντος τὴν πλειονότητα ἐν ταῖς Βουλαῖς, ἀντὶ νὰ ἀποφάνωνται κατ' ἰδίαν περὶ τοῦ λυσιτελοῦς τῆς ἀμνηστείας, παραπείθοντες καὶ τὴν βασιλείαν καὶ ἐνοχοποιούντες ἠθικῶς αὐτήν, ἀσφαλέστερον εἶναι νὰ ζητῶσι παρὰ τῶν πολιτικῶν αὐτῶν φίλων, ἀλλὰ διὰ δημοσίας συζητήσεως καὶ ὑπὸ τὸν ἐλεγχον τῆς ἀντιπολιτευομένης μειονότητος καὶ τῆς κοινῆς γνώμης, τὴν ἔγκρισιν τοῦ δεινοῦ τούτου μέτρου (α).

Μεταβάνομεν ἤδη εἰς ἄλλα τινὰ ζητήματα. Ἡ

(α) Ὁρα Dailos, αὐτ. § 25 ἐπ., καὶ τὰς κάτωθεν αὐτοῦ συζητήσεις ἐν ταῖς Βουλαῖς τῆς Γαλλίας.

(α) Διὰ ταῦτα καὶ τὸ 49 ἄρθρον τοῦ πρωστικοῦ συντάγματος ὥρισεν «ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἀρξάμενος ἤδη ἀνακρίσεις δύναται νὰ καταπαύσῃ μόνον δι' ἰδιαιτέρου νόμου.» Ἄρα δικαιούμενος, κατὰ προηγούμενον ἄρθρον, ν' ἀπονέμῃ βασιλικὴν χάριν εἰς καταδίκους, δὲν ἔχει καὶ τὸ δικαίωμα νὰ δώσῃ δι' ἀπλοῦ δικ-

ἀμνηστία ἐξαλείφει τὸ ἀξιόποινον τῆς ἀμνηστευθείσης πράξεως καὶ πάντα τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς· διὸ καὶ ἡ περὶ τῆς κυρίας πράξεως ἀμνηστία καταστρέφει συνάμα καὶ τὴν ἐγκληματικότητα τῶν παρακολουθούντων αὐτὴν πλημμελημάτων, ὠφελεῖ δὲ αὐτοδικαίως καὶ τοὺς συνεργοὺς καὶ συναιτίους, ἐκτὸς ἂν οὗτοι ἐξαίρουται ὑπὸ εἰδικῶν τοῦ τῆς ἀμνηστείας διατάγματος διατάξεων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀμνηστία ἔχει ἀναδρομικὴν δύναμιν καὶ συνεφέλκει τὴν τοῦ ἀμνηστευθέντος ἐπάνοδον εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ κατάστασιν, εἶναι φρονήσεως ἔργον, ὅταν ὑπάρχωσι λόγοι ἀποχρῶντες, νὰ ἀποκλειῶνται δι' αὐτῆς οἱ ἀμνηστευθέντες, οἷον στρατιωτικοὶ καὶ ἄλλοι ἰσόβιοι ὑπάλληλοι, ἐξ ἀπαιτήσεων κατὰ τοῦ δημοσίου χάριν ἱκανοποιήσεως αὐτῶν· οὕτω δὲ θέλουσιν ἐκλίπη καὶ αἱ ἀφορμαὶ κατακρίσεως τοῦ ὑπουργείου ὑπὸ τῶν Βουλῶν (α). Ἀλλ' ἡ ἀμνηστία δὲν ἐξαλείφει καὶ τὴν περὶ ἀποζημιώσεως ἀστικὴν ἀγωγὴν τοῦ παθόντος. Οὕτως ἔλυσε τὸ ζήτημα καὶ ἡ γαλλικὴ νομολογία, ἰδίως δὲ τῷ 1848, ὅποτε διὰ ψηφίσματος τῆς Συνελεύσεως, ἐκδοθέντος κατὰ τὴν 29 Φεβρουαρίου, ἡμνηστεύθησαν πάντα τὰ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου διαπραχθέντα πολιτικὰ ἐγκλήματα (β). Ἄν δὲ ἡ ὑπερτάτη ἀνάγκη ὑπαγορεύσῃ νὰ καταργηθῇ διὰ τῆς ἀμνηστείας, ψηφισομένης διὰ νόμου, πᾶσα καταδίωξις καὶ αὐτὴ ἡ ἀστικὴ, τότε πρέπει νὰ ἐπιρρίψῃ ὁ νόμος τὴν τῶν τρίτων ἀποζημιώσιν εἰς βᾶρος τοῦ δημοσίου· διότι πρᾶξις λήθης ὑπὲρ τινων δὲν πρέπει νὰ ἀποβῇ πρᾶξις διαρπαγῆς καὶ καταστροφῆς κατ' ἄλλων. — Περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ἡ ἀμνηστία εἶναι ὑποχρεωτικὴ, ἢ ἂν δικαιοῦται ὁ πρὸς ὃν ἐδόθη νὰ ἀρνηθῇ αὐτὴν, ἰσχυριζόμενος ὅτι δὲν κατέστη ἔνοχος τῆς ἀμνηστευθείσης πράξεως, δύνανται νὰ λεχθῶσι πολλὰ ὑπὲρ καὶ κατὰ (γ). Ἐπικρατεστέρᾳ ὅμως εἶναι ἡ γνώμη, ὅτι ὅταν ἡ λήθη τῶν διαδραματισθέντων κατέστη ἀνάγκη κοινωνικὴ, δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται εἰς ἄτομα νὰ διατηρῶσι τὴν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως αὐτῶν ἀνησυχίαν τῶν πνευμάτων.

Αἱ περὶ εἰρήνης συνθήκαι περιλαμβάνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἄρθρον, δι' οὗ ἀμνηστεύονται τὰ ἐκατέρωθεν ἐπὶ τοῦ πολέμου διαπραχθέντα ἰδιωτικὰ ἐγκλήματα. Ἀμνηστία δὲ ὀριζομένη δι' ἰσχυρᾶς

συνθήκης, εἶναι ὑποχρεωτικὴ εἰς τὰ δικαστήρια, διότι καὶ αἱ ἐγκυκλιμέναι συνθήκαι ἀποτελοῦσι νόμους τοῦ κράτους. Ὄθεν τὰ δικαστήρια εἰσιν ἀρμόδια νὰ ἐρμηνεύωσιν ἐν συγκεκριμέναις περιπτώσεσι καὶ ἐφαρμόζωσι τὰς περὶ ἀμνηστείας διατάξεις, τὰς περιεχομένας εἴτε ἐν συνθήκῃ, εἴτε ἐν νόμῳ, εἴτε ἐν βασιλικῷ διατάγματι. Γενομένης ἀμνηστείας, λαμβάνουσιν οἱ εἰσαγγελεῖς παραγγελίαν παρὰ τοῦ ὑπουργείου νὰ μὴ καταδιώξωσι τὰ πρόσωπα, εἰς ᾗ ἐκτείνεται ἡ ἀμνηστία, καὶ νὰ ἀπολύσωσιν αὐτὰ ἐὰν εἶχον καταδικασθῇ. Ἐὰν ὅμως ὅτε ἐξεδόθη ἡ ἀμνηστία εἶχεν ἤδη γείνη ἑναρξίς καταδιώξεως προσώπων, ἢ ἐὰν οἱ εἰσαγγελεῖς ἐπέτρεψαν τὴν καταδίωξιν αὐτῶν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς ἀμνηστείας, μόνον τὰ δικαστήρια εἰσιν ἀρμόδια νὰ ἀποφασίσωσιν ἂν ἐσθῆσθῃ ἡ διαρκεία τὸ δικαίωμα τῆς καταδιώξεως. Ὁμοίως ἂν κατὰδικός τις ἰσχυρίζεται, ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ εἰσαγγελέως, ὅτι ἐφαρμόζεται καὶ εἰς αὐτὸν ἡ ἀμνηστία, δικαιοῦται δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὸ δικαστήριον, τὸ ἐκδῶσαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν, νὰ ζητήσῃ ἵνα τοῦτο ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἀπολύσεως αὐτοῦ. Αἱ περὶ ἀποδόσεως τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ δημοσίου δαπανῶν (α) χάριν βεβαιώσεως τῶν ἐγκλημάτων αἰτήσεις καὶ καθόλου αἱ περὶ ἀποζημιώσεως τῶν παθόντων, αἵτινες ἦσαν ἐκκρεμαῖς εἰς τὰ ποινικὰ δικαστήρια ὅτε ἐξεδόθη ἡ ἀμνηστία, ἐξακολουθοῦσιν ἐν Γαλλίᾳ δικαζόμεναι ὑπὸ τῶν εἰρημένων δικαστηρίων.

Ὁ Βασιλεὺς δὲν δικαιοῦται νὰ μεταβιβάσῃ τὸ τῆς ἀμνηστείας ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων δικαίωμα εἰς στρατάρχην ἢ στόλαρχον ἢ ἄλλον στρατιωτικὸν ἀρχηγόν· διότι πάντοτε ἡ ἀμνηστία πρέπει νὰ δίδεται διὰ βασιλικοῦ διατάγματος, φέροντος τὰς ὑπογραφὰς τοῦ τε Βασιλέως καὶ πάντων τῶν ὑπουργῶν αὐτοῦ. Αἱ δὲ ὑποσχέσεις περὶ λήθης τοῦ παρελθόντος, ἃς τυχόν ἔδωκαν αἱ προϊστάμεναι στρατιωτικῇ ἢ πολιτικῇ ἀρχαί εἰς στασιαστὰς, πεισθέντας ἐξ αὐτῶν καὶ καταθέσαντας τὰ ὅπλα, δὲν ἐπέχουσι τόπον ἀμνηστείας, ὑποχρεοῦσαι μόνον ἠθικῶς τὴν κυβέρνησιν, ἂν εὐθέτως ἐδόθησαν, εἰς ἀπονομὴν τῆς ἀμνηστείας· τὰ δὲ ἐν Γαλλίᾳ παραδεγεγμένα ἐν περιπτώσει κηρύξεως τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου (β), δὲν ἔχουσιν ἐφαρμογὴν παρ' ἡμῖν, ὡς λέγομεν ἐν 91 ἄρθρῳ.

Τὸ 32 ἄρθρον τοῦ παλαιοῦ συντάγματος εἶχε

(α) Dalloz, αὐτ. § 44—45.

(β) Dalloz, αὐτ., § 38. Ὁ Mangin λέγει ἐν § 147 (traité de l'action publique), ὅτι ἡ δοθείσα ἀμνηστία εἰς τοὺς κατείκους τοῦ κράτους ὑπὸ ξένου ἡγεμόνος, ἐισβαλόντος καὶ κατακτηθέντος αὐτοῦ, ἀποβάλλει τὴν ἰσχύα αὐτῆς ἅμα ἐγκαταστεινέντος ἐν τῷ κράτει τοῦ νομίμου ἡγεμόνος. Ἡ γνώμη ὅμως αὕτη δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ μόνον ἐὰν ἡ ὑπὸ τοῦ ξένου ἡγεμόνος γενομένη κατάληψις ὑπῆρξεν ὅλως πρόσκαιρος.

τάγματος καὶ ἀμνηστείαν εἰς πρᾶξιν, δι' ἣν ἤρξατο ἡδη ἀνάκρισις, ἀλλ' ὀφείλει νὰ προκαλέσῃ δι' αὐτὴν νόμον τῶν Βουλῶν. Ἐκ σφιστικῆς ὅμως τινὲς ἐξηγήσεως ex argumento a contrario παρεδέχθη ἡ νομολογία, ὅτι δύναται νὰ δώσῃ μόνος ὁ Βασιλεὺς ἀμνηστείαν εἰς ἐγκληματικὴν πρᾶξιν πρὶν ἢ ἀνεργηθῇ κατὰ τῶν αὐτουργῶν αὐτῆς οἰαδήποτε δικαστικὴ ἀνάκρισις! Rönne, αὐτ. σελ. 274.

(α) Dalloz, αὐτ. § 137.

(β) Dalloz, delits politiques, § 39, καὶ amnistie, § 129.

(γ) Dalloz, amnistie, § 125.

περί τῆς εὐθύνης τοῦ ὑπουργείου καὶ τὴν λέξιν *όλοκληρου*, ἣν ἀπῆλειψεν ἡ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ νέου συντάγματος ἐπιτροπὴ. Ἡ ἀπῆλειψις αὕτη εἰκάζεται ὅτι δὲν ἐγένετο δι' ἄλλον λόγον, ἢ ὅτι προκειμένου περὶ εὐθύνης πάντων τῶν μελῶν τοῦ ὑπουργείου, ἐπλεόναζεν ἡ λέξις *όλοκληρου*· διότι ἄλλως, ἦτοι ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ εὐθύνης μόνον ἐνὸς ὑπουργοῦ, ἦτο περιττὴ ἐνταῦθα ἡ μνεία αὐτῆς, ἀφοῦ ὑπάρχει ἡ γενικὴ τοῦ 30 ἄρθρου διάταξις. Ὅθεν ἐσφαλμένη εἶναι ἡ ἐναντία ἐρμηνεία, τοῦτέστιν, ὅτι ἀρκεῖ καὶ ἐνὸς μόνου ὑπουργοῦ ἡ ὑπογραφή εἰς τὸ περὶ ἀμνηστείας διάταγμα. Καὶ ὧντος ἀφοῦ τὸ ἄρθρον δὲν μεταχειρίζεται τὰς λέξεις « ὑπὸ εὐθύνην τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ, » ἀλλὰ τὰς λέξεις « τοῦ ὑπουργείου, » ἐννοεῖ λογικῶς ὅτι ἀπαιτεῖ τὴν εὐθύνην σύμπαντος τοῦ ἐξ ἑπτὰ μελῶν συγκειμένου ὑπουργείου, ὡς ἀπαιτεῖ καὶ τὸ 37 ἄρθρον διὰ τὴν διάλυσιν τῆς Βουλῆς. Οὐδείς δὲ λόγος ἐλέχθη σπουδαίως οὔτε ἐν τῇ ἐπιτροπῇ οὔτε ἐν τῇ Συνελεύσει, ὅτι ἐκ τῆς ἀναδοχῆς τῆς εὐθύνης παρ' ὅλων τῶν ὑπουργῶν προήλθεν ἀτόπημά τι κατὰ τὸ παρελθόν. Τοῦναντίον, καθὰ εἴρηται ἀνωτέρω, ἡ ἀμνηστεία ὡς ἀναστέλλουσα ὀριστικῶς καὶ μετὰ ἀναδρομικῆς δυνάμεως τὴν τῶν νόμων ἐνέργειαν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ πολλῶν προσώπων, εἶναι ἐκάστοτε δεινὴ τις πολιτικὴ πρᾶξις, δυναμένη νὰ ἔχῃ ἀνυπολογίστους ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ ὅλου ἔθνους συνεπειάς. Πῶς λοιπὸν δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς ἐνεκα τῶν συνεπειῶν τούτων εὐθύνης οἱ μὴ ὑπογράψαντες μὲν εἰς τὸ περὶ ἀμνηστείας διάταγμα, στέρξαντες ὅμως εἰς τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ; Τίνα θέλει ἔχει τότε σημασίαν ἡ ἀρχὴ περὶ ἀλληλεγγύου τῶν ὑπουργῶν ἐπὶ πάσης σπουδαίας τῆς κυβερνήσεως πράξεως; Ἄρα διαφωνοῦντος ἐνὸς ὑπουργοῦ, πρέπει εἴτε νὰ ἀναβληθῇ ἡ τῆς ἀμνηστείας ἐκδοσις, εἴτε παυομένου αὐτοῦ νὰ κληθῇ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἄλλος τις ὡς ὑπουργός, συμμεριζόμενος διὰ τῆς ὑπογραφῆς του τὴν εὐθύνην τῶν συναδέλφων αὐτοῦ (α). Μόνον δὲ διὰ τὴν βασιλικὴν χάριν ἀρκεῖ ἐνὸς ὑπουργοῦ, τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης, ἡ ὑπογραφή. Καὶ κατὰ τὴν γενομένην τῷ 1835 συζήτησιν ἐν τῇ Βουλῇ τῆς Γαλλίας ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ εὐθύνης τῶν ὑπουργῶν, ἡ Βουλὴ ἀπεφάνθη ὅτι οἱ ὑπουργοὶ εἰσι πάντες ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ βασιλικοῦ τῆς ἀμνηστείας δικαιώματος (β).— Ἄν ὁ Βασιλεὺς δικαιοῦται νὰ δώσῃ ἀμνηστείαν εἰς ὑπουργὸν αὐτοῦ, ὅρα ἐν 80 ἄρθρῳ.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 18 86ρίου 1866.

ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ.

(α) Ἀδιάρκον δὲ ἂν ὑπάρχουσι παραδείγματα ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ Λευδοβίκου Φιλίππου, διότι τὸ γαλλικὸν σύνταγμα δὲν εἶχε διάταξιν εἰδικὴν περὶ εὐθύνης τῶν ὑπουργῶν διὰ τὴν ἀμνηστείαν.
(β) *Moniteur*, 1835, σελ. 533.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ.

Τῇ 21 Νοεμβρ. 1866.

Ἐλλογιμώτατε κύριε Ν. Δραγούμῃ.

Ἐν τῷ 305 ἀπὸ α'. Νοεμβρ. ἐ. ἐτ. φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος Ἀρκτου (*Le Nord*) ἀνέγνω ἐπιστολὴν τινα ἐκ Παρισίων περὶ τινος ἀξιολογώτατης φωτογραφικῆς ἐκδόσεως τῆς τοῦ Πτολεμαίου Γεωγραφίας, ἣν ὁ τῆς τυπογραφίας ἀριστεύς, ὁ περικλεῆς Διδώτος παρεσκεύασε. Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης μετάφρασιν αὐτοσχεδιάσας πέμπω ὑμῖν, ἵνα δημοσιεύσαντες αὐτήν, ἂν ἐγκρίνητε, διὰ τῆς ἀξιολόγου Ἐφημερίδος ὑμῶν, συνάψῃτε καὶ τὰς ὑμετέρας εὐχάς, ὅπως ὁ καὶ διὰ πολλῶν ἄλλων ἀγλαῶν καρπῶν τῆς καλλιτεχνικῆς φιλοπονίας μεταξὺ τῶν πρώτων εὐεργετῶν τῆς ἡμετέρας Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τὸ Διδώτειον κτταλέξας ὄνομα, πλουτίσῃ αὐτὴν καὶ δι' ἐνὸς τῶν διακοσίων μόνων ἐκδοθέντων ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος τούτου, ἃπερ ἀναντιρρήτως σπανιώτατα καὶ πολυτιμώτατα ἐντὸς ὀλίγου ἀποβήσονται. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ ὁ γράψας ἀναμνησκαὶ ἐτέραν προηγηθεῖσαν διατριβὴν, ἣν περιγραφικὴν οὔσαν τῶν ἐν τῷ Ἀγιωνύμῳ ὄρει πολυτίμων θησαυρῶν, οὓς ἡ τῶν τοσαύτας καὶ τηλικαύτας ὕδρεις εἰς ἀμοιβὴν ἀπολαμβανόντων μοναχῶν ἐκείνων ἀπλοϊκὴ ἀπειροκαλία περιέσωσεν εἰς ἡμᾶς τοὺς εὐγνώμονας τῆς Ὀρθοδοξίας κληρονόμους, μεταφράσας πέμπω ὑμῖν ἐφεξῆς. Ἦδη δ' ἐπισυνάπτων τὴν μετάφρασιν αὐτῆς διζτελῶ φίλος τῆς ὑμετέρας λογιότητος

Σ. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ.

Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολή.

Ἀνταπόκρισις ἐκ Παρισίων τῇ 30 Ὀκτωβρίου.

« Ἐνθυμείσθε ὅτι ἡ Ἄρκτος πρότινων μηνῶν ἀνήγγειλεν, ὅτι ἐμελλε δημοσιευθῆναι βιβλίον λίαν σπουδαῖον, καὶ τις τῶν ἐν ἀνταποκρίσει συναδέλφων μου ἔλεγεν ὑμῖν, ὅτι τὸ περίφημον χειρόγραφον τῆς Γεωγραφίας τοῦ Πτολεμαίου, οὗ αἱ φωτογραφικαὶ πλάκες ἦσαν μετασκευασμέναι ἀπὸ τοῦ Ἄθω ὑπὸ τοῦ κ. Σεβαστιανῶφ, ἐμελλε δημοσιευθῆναι ἐν φωτογραφίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. Διδώτου. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐπερατώθη ἤδη καὶ εἶδον παρὰ τῷ ἐκδότῃ δοκίμια μεγαλοπρεπῶς ἐξαιργασμένα. Χάριν τῆς εὐπρεπείας καὶ εὐκαιρίας ἔσπευσεν ὁ κ. Διδώτος τὴν τύπωσιν τοῦ ἔργου, ὅπως προσενέγκῃ τὰ πρῶτα ἀντίτυπα εἰς τὴν Α. Μ. τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσσίας, ὅστις ἐδέξατο τὴν ἀφιέρωσιν, καὶ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν, ἐνεκα τοῦ γάμου τοῦ διαδόχου μεγάλου δουκὸς μετὰ τῆς πριγκηπέσσης Δαγμάρ.